

δέδωκεν. Δόθ' ἡμῖν γλυκέα πλα-
κούντια. Ἀρκεῖ ἡμῖν. ἄγωμεν
λοιπόν. ἄψον κανδήλαν. λαβέ.
καλῶς ἡμᾶς ἔλαβες.

bene nos accepisti.

12. Παιδίον, ἐλθέ, κύλλεσον ταῦτα,
πάντα τοῖς ἰδίοις τόποις ἀπόθου.
ἐπιμελῶς στρώσον τὴν κλίνην.
Στρώσαμεν. Καὶ διὰ τοῦτο σκλη-
ρόν ἐστιν; Ἐξετινάξαμεν καὶ προσ-
κεφάλαιον ἐμαλάξαμεν. Ἐπειδὴ
γὰρ ὀκνηρῶς <ἐποιήσατε> ἃ
ἀναγκαῖά εἰσιν, μηδεὶς ἔξω δια-
νυκτερεύει ἢ ἐκτρέψῃ. ἔάν τις
φωνὴν ἀκούσῃ, οὐ τούτου συγχω-
ρήσῃ. ἀναλάβετε ὑμᾶς, κοιμᾶσθε
καὶ ἀλεκτροφωνίῳ ἐξυπνίσατε
<με>, ἵνα ἐκδράμω.

12. Puer, ueni, collige haec, om-
nia suis locis repone. diligenter
sterne lectum. Strauimus. Et
ideo durum est? Excussimus et
puluinum commolliuimus. Quo-
niam autem pigriter <fecistis>
quae necessaria sunt, nemo foris
pernoctet aut ineptiat. si ali-
cuius uocem audio, non ei parco.
recipite uos, dormite et in galli
cantu excitate me, ut excurram.

IV. COLLOQVIVM MONTEPESSVLANVM

ΕΡΜΗΝΕΥΜΑΤΑ.

1. Ἐπειδὴ ὁρῶ πολλοὺς ἐπιθυμοῦν-
τας Ἑλληνιστὶ διαλέγεσθαι καὶ Ῥω-
μαῖστὶ μήτε εὐχερῶς δύνασθαι διὰ
τὴν δυσχέρειαν καὶ πολυπλήθειαν
τῶν ῥημάτων, οὐκ ἐφειδάμην
τοῦτο ποιῆσαι ἵνα ἐν τρισὶν
βιβλίοις ἐρμηνευματικοῖς πάντα
τὰ ῥήματα συγγράψωμαι. ἄρχομαι
γράφειν ἀπὸ ἄλφα ἕως ω. ἀγαθὴ
τύχη. θεοὶ ἴλεοι.
2. Καθηγητά, χαῖρε. ἐπειδὴ θέλω
καὶ λίαν ἐπιθυμῶ λαλεῖν Ἑλ-
ληνιστὶ καὶ Ῥωμαῖστὶ, ἔρωτῶ σε,
ἐπιστάτα, δίδαξόν με. Ἐγὼ ποι-
ήσω, ἔάν μοι πρόσσῃς. Προσέχω
σοι ἐπιμελῶς. Ἐπειδὴ οὖν ὁρῶ
σε τούτου τοῦ πράγματος, του-
τέστιν ταύτης τῆς διαλέκτου τῆς
λεγομένης Ῥωμαϊκῆς, ἐπιθυμοῦν-

INTERPRETAMENTA.

1. Quoniam uideo multos cupientes
Graece disputare et Latine ne-
que facile posse propter diffi-
cultatem et multitudinem uer-
borum, non pepercī hoc facere
ut in tribus libris interpretatoriis
omnia uerba conscribam. incipio
scribere ab alfa usque o. bona
fortuna. dii propitii.
2. Praeceptor, haue. quoniam uolo
et ualde cupio loqui Graece et
Latine, rogo te, magister, doce
me. Ego faciam, si me adtendas.
Adtendo <te> diligenter. Quo-
niam ergo uideo te huius rei,
hoc est eius interpretationis quae
dicitur Latinae cupientem, de-
monstrabo tibi, fili, quoniam

τα, ἐπιδείξω σοι, τέκνον, ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ τυχόντος ἀνθρώπου καταλαβεῖν, ἀλλὰ πεπαιδευμένου καὶ εὐφροεστάτου εἶναι μάθησιν. διὰ τοῦτο τοῖνυν σοι μᾶλλον τῷ μὴ εἰδῶτι μὴδὲν διηγῆσθαι ἐκθήσομαι. χρεῖα οὖν σοί ἐστιν ἃ παραγγέλλω· ἀκοή, μνήμη, διάνοια, τριβὴ καθημερινὴ τεχνίτην ποιεῖ. τοῦτο σεαυτῷ ἂν παράσχῃς, μισθοὺς δύναιται μαθεῖν. δύο οὖν εἰσιν πρόσωπα τὰ διαλεγόμενα, ἐγὼ καὶ σύ. σύ εἰ ὁ ἐπερωτῶν, ἐγὼ ἀποκριθήσομαι. πρὸ παντὸς οὖν ἀναγίνωσκε τρανῶς (σαφῶς).

non est cuiuslibet hominisprehendere, sed docti et ingeniosi esse doctrinam. propter hoc etiam tibi magis qui nescis nihil disputare exponam. opus ergo tibi est quae praecipio: auditus, memoria, sensus, usus cotidianus artificem facit. hoc tibi si praestiteris, mercedes potes discere. duae ergo sunt persqnae quae disputant, ego et tu. tu es qui interrogas, ego respondebo. ante omnia ergo lege clare (diserte).

3. Ἡδέως σε εἶδον. Καὶ ἐγὼ cé.

3. Libenter te uidi. Et ego te.

4. Τίς κρούει τὴν θύραν; Παρὰ Γαίου πρὸς Λούκιον. εἰ ἐνθάδε ἐστίν, ἄγγειλον. Πάρεστιν παρὰ Γαίου. Ἐρώτησον αὐτόν. — τί ἔστιν, παιδάριον; πάντα καλῶς; Ναί, κύριε. ἔπεμψέν σοι ἐπιστολὴν ἐςφραγισμένην. Δός, ἀναγνῶ. ἔγραψέν μοι περὶ τοῦ πράγματος. πορεύου, παιδάριον, καὶ ἄγγειλον ὅτι ἔρχομαι. δότε μοι ὑποδήματα. φέρε ὕδωρ εἰς ὄψιν. δὸς ζωστόν· ζωσόν με. δὸς τήβεννον· περίβαλέ με. δὸς φελόνην καὶ δακτυλίουσ. τί στήκεις, ἑταῖρε; ἄρον τὰ χρεῖα ὄντα καὶ ἔλθε μετ' ἐμοῦ. σπεύδω πρὸς φίλον ἀρχαῖον, συγκλητικὸν δήμου Ῥωμαίων, ὅστις ἀπὸ Ῥωμύλου κατάρχει τὸ γένος, ἀπὸ Τρώων τῶν Αἰνεαδῶν.

4. Quis pulsat ostium? A Gaio ad Lucium. si hic est, nuntia. Venit a Gaio. Roga illum. — quid est, puer? omnia recte? Etiam, domine. misit tibi epistulam signatam. Da legam. scripsit mihi de negotio. uade, puer, et nuntia quoniam uenio. date mihi calciamenta. adfer aquam ad manus. da subarmale: cinge me. da togam: operi me. da paenulam et anulos. quid stas, sodalis? tolle quae opus sunt et ueni mecum. festino ad amicum antiquum, senatorem populi Romani, qui a Romulo deducit genus, a Troianis Aeneadarum.

5. Ἐπιθυμῶ μαθεῖν διάλεκτον Ἀττικὴν, ἐπιθυμῶ λίαν. Ὅτι θέλεις ῥήτωρ εἶναι (δικολόγος, δημηγόρος,

5. Cupio discere sermonem Atticum, cupio ualde. Quoniam uis orator esse (causidicus, dicentarius, actor,

- συνήγορος, νομικός, νομικός, νομικός, νομικός, παράκλητος).
6. Ἐγκώμιον ἔγραψα. Τίνος; Ζηνὸς Καπιτωλίνου. Ἀνάγνωθι. — μιγάλως εἶπας. ἄρον τὸν στέφανον οὐδεὶς σοι ἀντιλέγει.
7. Οἶδας ποῦ μένει ὁ φίλος μου, ἀρχαιότατος <ἀπ> ἀρχαιογονίας, ἀνὴρ γενναῖος. πρόλαβέ με καὶ γνῶθι εἰ ἔνδον ἐστὶ καὶ ἀπάντησον ἐμοί.
8. Ζεῦξον τὰς ὀλκάδας, ἡμιοναγέ. καὶ σύ, ἑστρωτῶτα, ἐλθέ μετ' ἐμοῦ εἰς Τιβουρτῖνον. ἄγωμεν ἡμεῖς πρὸς τοὺς ἄλλους φίλους.
9. Χαῖρε, κύριε. χαῖρε, κυρία. βασιλεῦ, χαῖρε. βασίλισσα, χαῖρε. Πόθων <μήτηρ>, θύγατερ πελάγους Ἀφροδίτη. πῶς τὰ παιδιά; Ζῶσιν καὶ καλῶς ἔχουσιν.
10. Ὁ κριτὴς ἦλθεν. ἐπράχθη τὸ πρᾶγμα καὶ γενικήκαμεν. ἐπειδὴ οὖν καλῶ ποδὶ συνήλθας εἰς τὸ πρᾶγμά μου, δυνάμεθα σήμερον ἅμα ἀριστῆσαι. ἐρωτῶ, ἐλθέ.
11. Ἐπειδὴ φίλους ἐκάλεσα, ἐλθέ πρὸς ἐμὲ καὶ ἐτοίμασον ἡμῖν πάντα τὰ χρεῖα ὄντα εἰς δεῖπνον καὶ τῷ μαγείρῳ εἰπὲ ἵνα τὰ προσφάγια καλῶς ἀρτύσῃ.
12. Ἐλθατε ὧδε, ἐκτινάξατε τὴν τύλην, θέτε τὸ προσκεφάλαιον, περιβάλετε ἑστρώματα καὶ περιβόλαια, ἐλκύσατε κάρον, ῥάνατε ὕδωρ, στρώσατε τὸ τρικλίνιον, φέρετε τὰ ποτήρια καὶ τὰ ἀργυρώματα. σύ, παιδάριον, ἄρον τὴν λάγυνον καὶ γόμωσον ὕδωρ, χρίσον ξύλα, κατάμαξον τὴν τράπεζαν καὶ θές
6. Laudem scripsi. Cuius? Iouis Capitolini. Lege. — magne dixisti. tolle coronam. nemo tibi contradicit.
7. Seis ubi manet amicus meus, uetustissimus ab origine, uir fortis. antecede me et scito si intus est et obuia mihi.
8. Iunge mulas, mulio. et tu, miles, ueni mecum in Tiburtinum. eamus nos ad alios amicos.
9. Haue, domine. haue, domina. rex, haue. regina, haue, Amorum <mater>, filia pelagi Venus. quomodo infantes? Viuunt et bene habent.
10. Iudex uenit. acta res est et uicimus. quoniam ergo bono pede conuenisti in rem meam, possumus hodie una prandere. rogo, ueni.
11. Quoniam amicos inuitaui, ueni ad me et para nobis omnia quae opus sunt in cenam et coco dic ut pulmentaria bene condiat.
12. Venite huc, excutite culcitam, ponite puluinum, operite stragula et opertoria, ducite scopam, spargite aquam, sternite triclinium, adferte calices et argentum. tu, puer, tolle lagunam et imple aquam, scinde ligna, exterge mensam et pone in medium. ego uinum proferam. lauare calices.

εἰς τὸ μέσον. ἐγὼ οἶνον προ-
φέρω. πλύνετε τὰ ποτήρια.

13. Τὰ ὀψώνια ἠνέχθησαν. Ἐψέσθω-
σαν. ἐγὼ πορεύομαι πρὸς ἱματιο-
πώλην. Πόσου ἢ ζυγὴ; Ἐκατὸν
δηναρίων. Πόσου ἢ φελόνη; Δια-
κοσίων δηναρίων. Πολὺ λέγεις.
λάβε ρ' δηνάρια. Οὐ δύναται το-
σούτου. τοσούτου καθέστηκεν παρὰ
τῶν προαγοραστῶν (παρὰ τῶν
παραδρόμων καὶ τῶν φακιδῶν).
Τί δώσω; Ὁ ἄν κελεύης. Δὸς
αὐτῷ <ρ>κε' δηνάρια. ἄρωμεν
καὶ πρὸς ὀθονιοπώλην. συμβαλοῦ
κάκεινψ. Δὸς ἡμῖν ἐπικάρσια καὶ
τέσσαρα λέντια. πόσου πάντα;
Τριακοσίων δηναρίων. Πόσαι εἰσὶν
ῥραι; Ἥδη ὀκτώ.

14. Ἀπελθάτω τις καὶ ἀγγειλάτω
ἐπειδὴ ἔρχομαι εἰς βαλανεῖον
Τιγιλλῖνον. ἀκολουθεῖ ἡμῖν. σοὶ
λέγω, περικάθαρμα. τῇρει ἐπιμε-
λῶς. ἐγὼ δὲ ἕως ἂν τόπον
εὕρισκετε τὸν μυροπώλην ἀσπά-
σομαι.

15. Ἰούλιε, χαῖρε· ἀσπάζομαί σε.
δός μοι λίβανον καὶ μύρον τὸ
ἄρκοῦν χήμερον πρὸς ἀνθρώπους
κ', ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦ.

16. Ὑπόλυσόν με, παιδάριον. δέξει
τὰ ἱματια. δός μοι ἔλαιον. ἄλειψόν
με. ἀπέλθωμεν ἔνδον. Ἥδη ἰδρω-
σας; Ἰδρωσα. δός μοι ἀφρόνιτρον.
τρίψον με. καλῶς ἐγκέκραται ἡ
ἐμβάτη. ἐξέλθωμεν ἔξω καὶ εἰς
τὴν δεξαμενὴν. νηρὰν εἶχομεν
καλὴν. δός μοι ζύστρον. περίζυ-
σόν με. δὸς κάβανα. κατάμαζόν
με. ὑποδησάτω μέ τις. τὰ λωρία
δός. ἐνδύσωμαι. ἔνδυσον τοὺς
ἐπενδύτας. δός μοι ὀθόνιον πρὸς

13. Obsonia adlata sunt. Coquan-
tur. ego duco me ad uestiarium.
Quanti pareclum? Centum de-
nariis. Quanti paenula? Ducentis
denariis. Multum dicis. accipe
centum denarios. Non potest
tanti. tanti constat de infer-
toribus (de paradromis et fasciis).
Quid dabo? Quod iusseris. Da
illi <C>xxv denarios. eamus et
ad lintearium. confer et illi. Da
nobis amicula et quattuor lintea.
quanti omnia? Trecentis denariis.
Quot sunt horae? Iam octo.

14. Eat aliquis et nuntiet quoniam
uenio in balineum Tigillinum.
sequere nos. tibi dico, purga-
mentum. serua diligenter. ego
autem usquedum locum inuenitis
unguentarium salutabo.

15. Iuli, haue: saluto te. da mihi
tus et unguentum quod sufficit
hodie ad homines uiginti, sed
de bono.

16. Excalcia me, puer. accipe
uestimenta. da mihi oleum. unge
me. eamus intro. Iam sudasti?
Sudaui. da mihi afronitrum.
frica me. bene temperatum est
solum. exeamus foras et in
piscinam. frigidam habuimus
bonam. da mihi strigilem. de-
stringe me. da sabana. exterge
me. calciat me aliquis. gallicas
da. uestiam me. indue superarias.
da mihi linteum ad faciem. Sa-

τὴν ὄψιν. Καλῶς ἐλούσω, κύριε.
Οἱ φίλοι πάρεσιν.

17. Κέρασον ἡμῖν. ἀγκωνίσωμεν. δὸς ἡμῖν πρῶτον τεύτλα ἢ κο-
λοκύνθας. βάλε γάρον. δὸς ῥα-
φάνους καὶ μαχαίριον. θές ὀξόγα-
ρον καὶ θρίδακας καὶ σικύους.
φέρει ὄνυχιον καὶ κοιλίδιον καὶ
τὴν μήτραν. δότε ἄρτους σιλι-
γνίτας. βάλε ἔλαιον εἰς τὸν
τάριχον. τὰς θρίτσας λέπισον καὶ
θές ἐπὶ τὴν τράπεζαν. δότε σίνηπι
καὶ τὴν τραχηλίδα καὶ τὸν κωλεόν.

18. Ὁ ἰχθὺς ὤπτηται. Τέμε τὴν
ἐλαφον καὶ τὸν κύαγρον καὶ τὴν
ὄρνιν καὶ τὸν λαγόν. τοὺς καυλοὺς
ποίησον. τέμε κρέας ἐξ ὕδατος
τακερόν. δὸς κρέας ὀπτόν. δὸς
ἡμῖν πεῖν. Πάντες ἐπίομεν. Φέρε
τὰς τρυγόνας καὶ τὸν φασιανόν.
φέρει τοῦθα καὶ ἄλλα. περιχεε.
φάγωμεν. Ὠραίως ἐγένετο. Δὸς
γαλαθηνόν ὀπτόν. πάνυ ζέει.
τέμε αὐτόν. φέρε μέλι εἰς τὸ
ὀξόβαφον. φέρε καὶ χῆνα σιτευ-
τόν καὶ καλλάκωνα (καὶ ἀλιστόν).
δὸς ὕδωρ εἰς χεῖρας. φέρετε εἴ
τι ἔχετε, πρωτόγαλα μετὰ μέλι-
τος καὶ κοπτήν. μέρισον αὐτήν.
ἄρωμεν τὰ μέρη.

19. Καλῶς ἐλήμφθημεν. Δὸς τοῖς
διακόνοις (δὸς τοῖς ὑπηρέταις)
πεῖν καὶ δειπνῆσαι καὶ τῷ μαγείρῳ,
ἐπειδὴ καλῶς ὑπηρέτησεν. ἄγωμεν,
περιπατήσωμεν. Οὐδὲν εὐκαιρότε-
ρον. Καὶ εἰς τὴν ἀγοράν σε σή-
μερον ἐπεζήτησα· σοὶ λέγω, οἰκο-
δέσποτα. οὐδέπω δύναμαι τὸ ἐμὸν
ἀπολαβεῖν ὃ μοι ὀφείλεις; Αὐριόν
σοι δώσω. Ἐμπαίζεις με. Οὐ
φρην.

luum lotum, domine. Amici
uenerunt.

17. Misce nobis. accumbamus. da
nobis primum betas aut cucur-
bitas. mitte liquamen. da radi-
ces et cultellum. pone oxogarum
et lactucas et cucumeres. adfer
ungellam et uentriculum et
uuluam. date panes siligineos.
mitte oleum in salsum. sardinas
exquama et pone super mensam.
date sinape et collarem et co-
loefium.

18. Piscis assatus est. Praecide
ceruum et aprum et gallinam et
leporem. coliculos fac. praecide
carnem ex aqua madidam. da
carnem assam. da nobis bibere.
Omnes bibimus. Adfer turtures
et fasianum. adfer sumen et
allecem. perfunde. manducemus.
Optime factum est. Da porcellum
assum. ualde calet. praecide il-
lum. adfer mel in acetabulo.
adfer et anserem saginatum et
sale conditum (et sale conditum).
da aquam ad manus. adfer te si
quid habetis, colostram cum
melle et Gelonianum. parti eum.
tollamus partes.

19. Bene accepti sumus. Da mi-
nistrantibus (da ministrantibus)
bibere et cenare et coco, quo-
niam bene ministravit. eamus,
deambulemus. Nihil oportunius.
Et in foro te hodie inquisiui:
tibi dico, pater familias. nondum
possum me recipere quod
mihi debes? Cras tibi dabo. In-
ludis me. Non inquam.

20. Ἦδη ὀψέ ἐστιν· ἄγωμεν εἰς οἶκον. ἡ κυρία ποῦ ἐστιν; Ἐνθάδε εἰμί. Ἔχομέν τι δειπνήσαι; Ἔχομεν πάντα. Θέτε τὴν τράπεζαν. δότε ἄρτον. τέμε τυρόν. δὸς ὀπώραν. μή τι θέλετε καλὰς ἐλαίας; δὸς κοπάδια καὶ πατέλλαν τυροῦ. τέμε τοῦθαρ. φέρε πλακοῦντα. δὸς ἄκρατον. δὸς χειρομάγιον καὶ στεφάνους. Πόσαι ὥραί εἰσιν τῆς νυκτός; Ἦδη τρεῖς. Θες λεκάνην καὶ στάμνιον (καὶ στάμνιον). παιδάριόν μοι κάλεσον πρὸς τοὺς πόδας ἢ μᾶλλον ἐκ τῶν γυναικῶν μίαν φώνησον. ἄρον τὸν λύχνον. κοιμᾶσθαι θέλω, ἵνα πρωτὶ γρηγορήσω.

20. Iam sero est; eamus in domum. domina ubi est? Hic sum. Habemus quid cenare? Habemus omnia. Inponite mensam. date panem. praecide caseum. da poma. nequid uultis bonas oliuas? da copadia et patellam casei. praecide sumen. adfer placentum. da merum. da mappam ad manus et coronas. Quot horae sunt noctis? Iam tres. Pone peluem et matellam (et urceum). puerum mihi clama ad pedes aut magis de mulieribus unam clama. tolle lucernam. dormire uolo, ut mane uigilem.

